Prevencija: #ČuvajMe

Provoditelj: Zajednica Pape Ivana XXIII
Godina provedbe: 2024

Kratki opis programa
Kratki opis programa
Program prevencije razvoja ovisnosti kod učenika šestih i sedmih razreda osnovne škole jačanjem socijalnih i komunikacijskih vještina i unaprjeđenjem znanja i informiranosti, afirmacijom pozitivnog roditeljstva, javnim tribinama, savjetodavnim radom s korisnicima te unaprjeđenjem znanja i vještina stručnjaka za znanstveno utemeljeno kreiranje strukturiranih psihoedukativnih intervencija.

Sažetak programa
Cilj ovog programa je osigurati dosljednu i kontinuiranu provedbu intervencija u svrhu prevencije ovisnosti za učenike Osnovne škole Vrgorac i Osnovne škole Metković.
Operativni ciljevi su:
1. Osnaživanje socio – emocionalnih i komunikacijskih vještina uz poticanje kritičkog mišljenja učenika šestih razreda Osnovne škole;
2. Povećanje znanja i informiranosti učenika šestih razreda Osnovne škole o utjecajima i posljedicama korištenja sredstava ovisnosti;
3. Unaprjeđenje znanja o pozitivnom roditeljstvu i osnaživanje roditeljskih
vještina roditelja;
4. Unaprjeđenje znanja i vještina stručnjaka o čimbenicima koji utječu na ovisničko ponašanje te o znanstveno utemeljenom kreiranju strukturiranih psihoedukativnih intervencija.
Ovaj program doprinosi prevenciji ovisnosti usmjerenoj prema općoj populaciji djece i mladih i rizičnim skupinama djece i mladih sljedećim sadržajima:
•aktivnostima za djecu koje uključuju različite oblike grupnog rada kao što su edukativne interaktivne radionice, edukativni kampovi, izlet putem kojih se:
oomogućuje vježbanje i učenje širokog spektra komunikacijskih i socijalnih vještina uključujući vještine donošenja odluka i suočavanja te odupiranja socijalnim utjecajima,
opotiče kreativnost u samoorganiziranju slobodnog vremena,
outječe na percepciju rizika povezanih sa zlouporabom sredstava ovisnosti,
orazbijaju zablude vezane uz normativna uvjerenja i očekivanja vezana uz zlouporabu sredstava ovisnosti,
a sve s ciljem jačanja sposobnosti odbijanja uporabe sredstava ovisnosti i suočavanja s izazovnim životnim situacijama na zdrav način, povećanja razine znanja i svijesti učenika o problemu ovisnosti o drogama, promijene normativnih uvjerenja i stavova povezanih s korištenjem sredstava ovisnosti te prevencije ovisnosti.
•edukativnim radionicama za roditelje unaprjeđuju se znanja roditelja o pozitivnom roditeljstvu te osnažuju roditeljske vještine u smislu lakšeg uspostavljanja odnosa i uspješnije komunikacije, prepoznavanja i uvažavanja emocija u djece adolescentske dobi, kao i sposobnosti prepoznavanja „signala“ koji omogućuju rano otkrivanje problema koji bi mogli rezultirati eksperimentiranjem sa psihoaktivnim tvarima i/ili prakticiranjem drugih rizičnih ponašanja.
• edukacijama za stručnjake omogućuje se djelatnicima terapijske zajednice i djelatnicima partnerskih organizacija povećanje znanja o čimbenicima koji utječu na ovisničko ponašanje te o ključnim koracima u procesu planiranja i provedbe intervencija kao i usklađivanju intervencija potrebama korisnika.
• putem savjetodavnog rada s djecom, mladima i roditeljima, sa svrhom promjene stavova i ponašanja radi uspješnijeg prevladavanja nedaća i teškoća, stvaranja uvjeta za očuvanje i razvoj osobnih mogućnosti te odgovornog odnosa pojedinca prema samome sebi, obitelji i društvu.

1. Županije provedbe

Dubrovačko-neretvanska, Splitsko-dalmatinska

2. Datum početka i završetka programa
Datum početka: 01.01.2024
Datum završetka: 31.12.2024

3. Ostvaruje li program formalno partnerstvo u zajednici
da

4. Ako da, s kim (suradnik u provedbi)
Partneri: Osnovna škola don Mihovila Pavlinovića Metković, Osnovna škola Vrgorac, Hrvatski zavod za socijalni rad – Područni ured Metković. Suradnici: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet u Zagrebu, Hrvatski zavod za socijalni rad – Područni ured Split, Filozofski fakultet u Splitu, RITZ – obrt za savjetovanje i usluge.

5. Dosadašnja iskustva udruge/institucije u provođenju istog ili sličnih programa
Mjesto provedbe programa: Gradovi: Vrgorac i Metković Županije: Dubrovačko-neretvanska županija i Splitsko-dalmatinska županija
Godina u kojoj se program provodio: 2018.-2022. godine
Broj obuhvaćenih korisnika: U 2022. godini – 109 učenika, 32 roditelja, 9 odgojno-obrazovnih djelatnika i 41 dijete i mlada osoba s problemima u ponašanju.

6. Je li program originalno autorsko djelo nositelja ili je preuzet za korištenje uz dozvole autora
Izvor programa: Originalni program
Originalni naziv programa na jeziku s kojeg je preuzet:

7. Razina preventivnih intervencija
Univerzalna

8. Okruženje na koje je program primarno usmjeren
Škola

9. Rizični i zaštitni čimbenici na koje program cilja
Rizični čimbenici: Neki od osnovnih rizičnih čimbenika su: neinformiranost i podlijeganje mitovima, nesposobnost pravilnog razumijevanja i izražavanja emocija, nisko samopoštovanje i samopouzdanje, nemogućnost odolijevanja pritisku vršnjaka, nepostojanje jasnih životnih prioriteta, prakticiranje rizičnih aktivnosti, nedostatak infrastrukture za ispunjavanje slobodnog vremena – dosada, nedostatak poštivanja autoriteta nastavnika, izbjegavanje preuzimanja odgovornosti, zanemarivanje vrijednosti rada i znanja te pretjerano isticanje materijalnih dobara. Djeca koja su izložena ovih rizičnim čimbenicima se osjećaju nesigurno, prestrašeno, zbunjeno, izgubljeno, ranjivo i podložniji su bilo kojoj vrsti rizičnih oblika ponašanja i nisu u stanju nositi se s izazovima koji se nađu pred njima.
Zaštitni čimbenici: Dobro razvijene vještine kao što su asertivnost, sposobnost pružanja podrške i empatije, razvijena sposobnost nenasilne komunikacije, sposobnost analiziranja novonastale situacije, vještine rješavanja teških problemskih situacija, sposobnost konstruktivnog trošenja slobodnog vremena i uživanja. Kada dijete kroz svoj rast i razvoj nauči konstruktivno rješavati svakodnevne sukobe i nositi se s poteškoćama, preuzeti odgovornost, izgraditi osjećaje samopoštovanja i samopouzdanja, opustiti se i uživati na zdrav način, onda se smanjuje opasnost posezanja za sredstvima ovisnosti.

10. Procjena potreba
Način provedbe: Postojanje problema na koji odgovara ovaj Program utvrđeno je analiziranjem: Europskog izvješća o drogama 2023. godine, Nacionalnog programa prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno – obrazovnom sustavu, te djecu i mlade u sustavu socijalne skrbi za razdoblje od 2015. do 2017. godine. Nacionalnog programa za

mlade za razdoblje od 2023. do 2025. godine, Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj 2012. – 2017, Nacionalna strategija djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine, Nacionalni plan za prava djece u RH za razdoblje od 2022. do 2026., Europskom istraživanju o pušenju, pijenju alkohola i uzimanju droga među učenicima“ (ESPAD) iz 2019. godine provedeno na srednjoškolcima, Istraživanja „Zlouporaba sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske“ iz 2019., Istraživanja o zdravstvenom ponašanju učenika“ (Health Behaviourin School-aged Children, HBSC) za 2017./2018. godinu. Vodeći se rezultatima navedenih istraživanja i zahvaljujući kvalitetnoj suradnji sa stručnim radnicima partnerima i suradnicima u srednjim školama, Zajednica je došla do bitnih informacija o poteškoćama djece i mladih u Vrgorcu. Još u travnju 2015. godine Zajednica je provela ispitivanje stanja kod učenika putem anketnih upitnika iz pet različitih područja: informiranosti, emocija, samopoštovanja i asertivnosti, komunikacijskih vještina te ponašanja. Došlo se do zaključka kako 40% učenika nije dovoljno informirano te nema dovoljno razvijene socijalne i komunikacijske vještine. Provedeni su i razgovori s djelatnicima škola u kojima se ispitivanje provodilo.
Očekivani rezultati: Učenici šestih razreda uključenih Osnovnih škola biti će više informirani o posljedicama uporabe sredstava ovisnosti za 15% u odnosu na početno stanje te će imati osnažene socio-emocionalne i komunikacijske vještine za 10% u odnosu na početno stanje na kvantitativnoj skali. Osim toga, učenici sedmih razreda imati će osnažene socio-emocionalne vještine. Stručnjaci će biti informirani o čimbenicima koji utječu na ovisničko ponašanje te o ključnim koracima u procesu planiranja i provedbe intervencija kao i usklađivanju intervencija potrebama korisnika za 15% u odnosu na početno stanje. 8 roditelja će imati osnažene roditeljske vještine, u smislu lakšeg uspostavljanja i uspješnijeg održavanja komunikacije s djetetom, prepoznavanja i uvažavanja emocija u djece adolescentske dobi, razvoja samopoštovanja kod djeteta kao i sposobnosti prepoznavanja ranih znakova koji ukazuju na moguće probleme te će imati unaprijeđena znanja o pozitivnom roditeljstvu 10% u odnosu na na početno stanje.

11. Trajanje programa
Trajanje jednog ciklusa programa u tjednima: 52

12. Ciljevi programa
Opći: Cilj ovog programa je osigurati dosljednu i kontinuiranu provedbu intervencija u svrhu prevencije ovisnosti za učenike Osnovne škole Vrgorac i Osnovne škole Metković.
Specifični: 1. Osnaživanje socio – emocionalnih i komunikacijskih vještina uz poticanje kritičkog mišljenja učenika šestih razreda Osnovne škole – odnosi se osnaživanje vještina asertivnosti, razumijevanja emocija, odgovornosti, odupiranja pritisku vršnjaka, razvoj i održavanje vlastitog stava
2. Povećanje znanja i informiranosti učenika šestih razreda Osnovne škole o utjecajima i posljedicama korištenja sredstava ovisnosti – odnosi se na razbijanje zabluda o korištenju sredstava ovisnosti (cigarete, alkohol, droga, kocka, internet), razvoj percepcije rizika, uvježbavanje donošenja odluka
3. Unaprjeđenje znanja o pozitivnom roditeljstvu i osnaživanje roditeljskih vještina roditelja– odnosi se na podizanje znanja o pozitivnom roditeljstvu, osvještavanje roditeljske uloge (odgoja i komunikacije), prepoznavanja ranih znakova koji ukazuju na moguće probleme u ponašanju, kao i pravilnim načinima reagiranja na iste, te poticanje roditelja na aktivniju ulogu u životu djeteta
4. Unaprjeđenje znanja i vještina stručnjaka o čimbenicima koji utječu na ovisničko ponašanje te o znanstveno utemeljenom kreiranju strukturiranih psihoedukativnih intervencija - odnosi se na podizanje znanja o čimbenicima koji utječu na ovisničko ponašanje te o ključnim koracima u procesu planiranja i provedbe intervencija kao i usklađivanju intervencija potrebama korisnika.

13. Ciljana skupina
Opća populacija, Osnovna škola, Obitelj / roditelji

14. Korisnici programa
Opis korisnika: Ciljana populacija ovog programa su učenici šestih i sedmih razreda Osnovne škole Vrgorac i Osnovne škole don Mihovila Pavlinovića Metković, roditelji, odgojno-obrazovni i stručni djelatnici te opća populacija.
Ovim programom do sada je obuhvaćeno:

•156 učenika i učenica Osnovne škole Vrgorac i Osnovne škole don Mihovila Pavlinovića Metković dobi između 11 i 13 godina života, približno jednak broj dječaka i djevojčica;
•26 djece i mladih s poremećajima u ponašanju dobi od 6 do 17 godina, približno jednako muškaraca i žena, najviše s područja Grada Metkovića;
•26 roditelja djece i mladih s poremećajima u ponašanju;
•7 odgojno-obrazovnih djelatnika je uključeno u provedbu programskih aktivnosti, većinom žena;
•15 stručnih djelatnika škola i organizacije prijavitelja;
•8 odabranih roditelja sudionika edukativno interaktivnih radionica za roditelje
Odnosno, izravnih korisnika Programa je 238, od čega 182 djece i 56 odraslih osoba, odnosno 145 žena i 93 muškaraca. Također, 200 sudionika javnih tribina, u većem broju žene s područja Grada Sinja i Grada Metkovića, što ukupno čini brojku od 438 korisnika.
Broj korisnika na godišnjoj bazi: 438

15. Metode korištene u programu
Savjetovanje, Tribina, Radionica, Kampovi

16. Program je evaluiran
da

17. Vrsta provedene evaluacije
Da - Evaluacija procesa i učinka

18. Metoda evaluacije
Evaluaciju su proveli vanjski evaluatori – djelatnica Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu dr.sc. Sabina Mandić i vlasnik obrta za savjetovanje i usluge RITZ prof.dr.sc. Neven Ricijaš. Evaluacijski nacrt koristio je kvantitativnu i kvalitativnu metodologiju, a podrazumijeva primjenu posebno kreiranih evaluacijskih upitnika po završetku programskih aktivnosti. Upitnici su se ispunjavali za aktivnosti navedene u nastavku:
•Edukativno-interaktivne radionice s učenicima;
•Edukativno-interaktivni kamp;
•Javne tribine;
•Edukativne radionice za roditelje;
•Edukacija za stručnjake;
•Izlet za učenike;
•Team-building za stručnjake;
•Savjetodavni rad.
Sve informacije su dokumentirane i evidentirane od strane evaluatora programa, kako bi se omogućila provjera zaključaka evaluacijskog izvještaja. Za korisnike koji su sudjelovali u aktivnostima Programa, osigurano je anonimno ispunjavanje upitnika, bilo da je riječ o online načinu ispunjavanja upitnika ili po principu „papir-olovka“. Svi rezultati analizirani su u SPSS programu za statističke obrade podataka, zasebno po svakoj aktivnosti, kako bi se vrednovao njihov učinak. Za svaku programsku aktivnost kreiran je zaseban evaluacijski upitnik, te je napravljen Nacrt evaluacije. Drugim riječima, točno je određeno kad se koji evaluacijski upitnik treba primijeniti s korisnicima i na koji način. Evaluacijski upitnik koji je kreiran predviđen je za provedbu u dvije vremenske točke – prije uključivanja u edukativne radionice (T1) te neposredno po njihovom završetku (T2). Kako bi se još detaljnije izmjerili učinci i provjerilo je li do promjena došlo uslijed sudjelovanja na edukativnim radionicama ili nekih drugih okolnosti, navedene upitnike ispunjavale su dvije skupine učenika:
(1) Intervencijska skupina – oni učenici koji su sudjelovali na edukativnim radionicama.
(2) Kontrolna skupina – oni učenici koji nisu sudjelovali u edukativnim radionicama.
Kako bi se upitnici mogli „upariti“ u obje vremenske točke, učenici iz obje skupine su kreirali vlastitu jedinstvenu šifru pomoću zadanog „ključa“.
Upitnik koji se primijenio u prvoj vremenskoj točci (T1) sastoji se od ukupno šesnaest pitanja zatvorenog tipa kojima

se kod učenika provjerava razina znanja o sredstvima ovisnosti, te o važnosti i djelotvornoj primjeni socijalno-emocionalnih vještina. Sva pitanja prilagođena su razvojnoj dobi učenika i kreirana na način da im budu jasna i razumljiva. Primjeri pitanja u ovom upitniku su „Koliko točno bi mogao/la nabrojati temeljne psihološke potrebe svih ljudi?“, „Koliko dobro bi mogao/la opisati najbolji način za odupiranje pritisku vršnjaka?“, „Koliko točno bi mogao/la navesti definiciju ovisnosti?“. Na ljestvici odgovora od pet stupnjeva (od 1-nedovoljno do 5-izvrsno; po principu školskih ocjena) učenici su označavali u kojoj mjeri posjeduju znanja o područjima iz postavljenih pitanja. Posljednje pitanje u ovom upitniku otvorenog je tipa, odnosno učenicima se ostavlja mogućnost napisati sve ono što smatraju važnim za istaknuti, a da ih se nije pitalo kroz pitanja zatvorenog tipa. U prvoj točki mjerenja obje skupine (kontrolna i intervencijska) ispunjavale su isti upitnik.
Anketni upitnik za edukativno interaktivne kampove proveden je u jednoj točki mjerenja i sadrži set od 4 zatvorena pitanja i set od 3 tvrdnje, te jedno otvoreno pitanje o vještinama, znanjima, zadovoljstvu i korisnosti sudjelovanja.
Anketni upitnik za edukativne radionice za roditelje proveden je u dvije točke mjerenja, prije provedbe ciklusa i nakon provedbe ciklusa radionica, po principu papir – olovka.
Upitnik za sudionike edukacije za stručnjake proveden je kao klasični evaluacijski upitnik putem weba.
Upitnik za sudionike izleta za učenike ispituje subjektivnu dobrobit od sudjelovanja a ispunjavan je po principu papir – olovka.
Upitnik za sudionike teambuildinga ispitivao je subjektivnu dobrobit od sudjelovanja putem web linka.
Upitnik za djecu uključenu u savjetodavni rad koncipiran je setom od 4 zatvorena pitanja, a odgovori su ponuđeni kroz emotikone u 4 stupnja.
Upitnik za roditelje uključene u savjetodavni proces sadrži set od 6 zatvorenih pitanja i 1 otvorenog pitanja s frekvencijom odgovora od 1 do 5.
Upitnik namijenjen nakon javne tribine sadrži set od 10 zatvorenih pitanja i set od 3 otvorena pitanja.

19. Evaluatori
Unutarnji i vanjski

20. Najvažniji rezultati evaluacije
Zaključeno je kako su edukativne interaktivne radionice ostvarile svoj cilj, a to je da je kod učenika povećano znanje o sredstvima ovisnosti, te znanje o važnosti i djelotvornoj primjeni socijalno-emocionalnih vještina, koje predstavljaju temelj uspješnom i odgovornom odrastanju. Također, na svim ispitanim aspektima radionice su postigle visoke prosječne ocjene (sve su više od 4.35) što ukazuje na generalno zadovoljstvo učenika. Najveće zadovoljstvo izražavaju u odnosu na izvoditelje radionica (4.82), atmosferu na radionicama (4.64) i korisnost sadržaja za svoj život (4.62).
Edukativni interaktivni kampovi:
Uvidom u rezultate, možemo zaključiti u prilog visokom zadovoljstvu korisnika i percipiranoj subjektivnoj koristi i dobiti od sudjelovanja u edukativno-interaktivnom kampu. Učenici su unaprijedili svoja znanja i vještine vezane uz empatiju, altruizam i načine pomaganja drugima.
Javne tribine:
Uzevši u obzir prosječne ocjene na različitim aspektima tribine, kao i odgovore na pitanjima otvorenog tipa, može se zaključiti kako su sudionici javnih tribina u Sinju i Metkoviću izrazito zadovoljni, čemu u prilog govori i ukupna prosječna ocjena kvaliteti tribine.
Edukativne radionice za roditelje:
Zaključeno je kako su radionice za roditelje u velikoj mjeri pomogle roditeljima u osnaživanju svojih roditeljskih kompetencija i podizanju znanja o različitim aspektima odgoja djeteta. Također roditelji su pokazali vrlo visoko zadovoljstvo svim aspektima svog sudjelovanja u edukativnim radionicama.
Edukacija za stručnjake:
Sudionici su iskazali vrlo visoko zadovoljstvo svim aspektima sudjelovanja u edukaciji. Ukupno prosječno kvalitetu stručne edukacije ocjenjuju 4.69.
Jednodnevni izlet za učenike:
Svi sudionici ocjenjuju da im je aktivnost pomogla u kvalitetnijem provođenju slobodnog vremena (100%). Nadalje,

vrlo su zadovoljni svim aspektima izleta i svi bi se ponovno uključili u ovakvu ili sličnu aktivnost.
Team-building:
Svi stručnjaci (100%) navode kako je ova aktivnost pridonijela pozitivnim pomacima u svakodnevnom radu i odnosu s kolegama, kako su zadovoljni komunikacijom s drugima tijekom teambuildinga, te kako su se osjećali dobro i ugodno tijekom ove aktivnosti.
Savjetovanje:
Rezultati ukazuju na visoko zadovoljstvo gotovo sve djece uključene u savjetodavni rad. Više od 95% odgovora djece iskazuje kako su im savjetovatelji pomogli da nauče nešto novo. Većina djece (njih 73.85%) navodi kako im je susret pomogao da naprave promjene koje su željeli te da im je razgovor bio koristan (67.69%). Osim toga, utvrđena je visoko procijenjena korisnost savjetodavnih susreta od strane roditelja. Svim korisnicima su savjetodavni susreti u određenoj mjeri pomogli da ostvare željene pomake ili promjene u svom životu. Neovisno o tome u kojoj mjeri su postigli željene promjene, svi korisnici (100% njih) navodi kako su im upravo savjetovatelji pomogli u postizanju promjena, te kako su nešto naučili na proteklom savjetodavnom susretu.

21. Program je promoviran u okviru medijske kampanje na nacionalnoj i/ili lokanoj razini
Promoviran: da
Sadržaj i tijek kampanje: Programske aktivnosti, točnije javna tribina promovirana je na razini dvije županije – Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske. Prvo je tribina najavljena putem portala i radijske emisije na Radio Sinj (primjeri objava: https://www.metkovic.hr/2024/02/23/najava-zajednica-pape-ivana-xxiii-organizira-panel-rasprava-na-temu-razgovarajmo-o-ovisnostima-kako-sprijeciti-a-kako-lijeciti/, https://www.dalmacijanews.hr/clanak/muzej-sinjske-alke-domacin-javne-tribine-o-ovisnostima/, https://www.ferata.hr/javna-tribina-i-panel-rasprava-razgovarajmo-o-ovisnostima-kako-sprijeciti-a-kako-lijeciti/). Zatim su mediji izvještavali o provedenoj tribini (primjeri objava: https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/psihijatar-dr-ivan-celic-za-tragediju-u-splitu-krivi-smo-svi-mi-jer-zivimo-u-drustvu-koje-okrece-glavu-od-problema-1367700, https://www.metkovic.hr/2024/02/27/u-ispunjenoj-dvorani-pastoralnoga-centra-zupe-sv-nikole-odrzana-javna-tribina-razgovarajmo-o-ovisnostima-kako-sprijeciti-a-kako-lijeciti/). Također, o provedbi javne tribine uz izjave sudionika izvijestio je i HRT Radio Dubrovnik u emisiji Zdravi bili.

22. Ukupni proračun programa za jednu godinu provođenja (HRK)
93.688,51 eura

23. Izvori financiranja
Vlastita sredstva (HRK): 58976,92
Gradsko financiranje (HRK):
Županijsko financiranje (HRK):
Nacionalno financiranje (HRK): 34711,59
Drugi izvori (HRK):